

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windplan Wieringermeer

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

22 maart 2010 / rapportnummer 2380-31

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Wieringermeer heeft het voornemen om een windplan op te stellen, om hiermee een beter toetsingskader voor huidige en toekomstige verzoeken voor windenergie te hebben. Het windplan bestaat uit vier onderdelen, waaronder een ruimtelijk plan. Ten behoeve van dit ruimtelijk plan wordt de plan-milieueffectrapportage (plan-m.e.r.)-procedure doorlopen. De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ adviseert over de reikwijdte en het detailniveau van het plan-milieueffectrapport (MER) dat voor het windplan wordt opgesteld. Het windplan zal door de gemeenteraad worden vastgesteld.²

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval informatie over de onderstaande punten moet bevatten.

- Concretisering van de gemeentelijke ambities in doelstellingen in termen van landschap en energieproductie. Een navolgbare uitwerking van deze doelen in scenario's op het detailniveau dat nodig is om een keuze te kunnen maken.
- Een beschouwing van het windplan in een regionaal kader. Betrek hierbij zowel de samenhang tussen de verschillende opstellingen in de gemeente Wieringermeer als de samenhang met windturbineopstellingen buiten de gemeentegrenzen.
- Een beschrijving van de landschappelijke identiteit en de grootschalige structuren van de polder, en de inpassing van opstellingen van turbines met grotere vermogens (3-7,5 MW) hierin.
- Een beschrijving van de effecten van de verschillende opstellingen en scenario's op landschap, leefomgeving en natuur op het niveau van de polder Wieringermeer, inclusief -indien van toepassing- de passende beoordeling.

Daarnaast acht de Commissie het van belang dat het MER een zelfstandig leesbare samenvatting bevat en voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van duidelijke schaal en legenda.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (notitie R&D). Dat wil zeggen dat dit advies in samenhang daarmee moet worden gelezen.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

² De Commissie heeft tijdens het eindgesprek begrepen dat het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad heeft geadviseerd om het windplan de status van een structuurvisie te geven.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

De notitie R&D geeft een goede aanzet voor de beschrijving van de achtergrond voor het windplan. Werk dit verder uit in het MER.

In de notitie R&D staan een aantal uitgangspunten/beoogde resultaten genoemd om het windenergiebeleid van de gemeente verder uit te werken.³ De Commissie adviseert deze te vertalen in concrete doelstellingen, bijvoorbeeld ten aanzien van landschap en opgesteld vermogen⁴ c.q. duurzame energieproductie. Hierbij is het wenselijk om de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

Geef aan in hoeverre doelen ten aanzien van landschap en energie in balans zijn dan wel conflicteren, en –indien van toepassing- welke keuzen hierin gemaakt zijn.

Geef, voor zover relevant voor het windplan, aan in hoeverre dit plan bijdraagt aan de gemeentelijke, provinciale en nationale doelstellingen voor duurzame energie en ruimtelijke kwaliteit.

2.2 Beleidskader

De notitie R&D bevat al een uitgebreide opsomming van beleidskaders. Geef aan welke randvoorwaarden en opgaven voor windenergie voortkomen uit de voor het windplan relevante ruimtelijke plannen/programma's, zowel op regionaal, provinciaal als nationaal niveau. Besteed hierbij ook aandacht aan de Elektriciteitswet 1998, de Rijkscoördinatieregeling, en (indien van toepassing) de crisis- en herstelwet.

Onderzoek ook welke randvoorwaarden voortkomen uit het beleid ten aanzien van windenergie van omliggende gemeentes en in het IJsselmeer.

2.3 Te nemen besluit(en)

De notitie R&D maakt niet duidelijk welke besluiten op basis van dit MER genomen gaan worden. Geef in het MER aan welke status (bijv. beleidstuk, structuurvisie) het windplan krijgt en welke besluiten nu genomen worden. Geef aan volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Ver-

³ Genoemd worden o.a. capaciteitsvergroting binnen afgebakende clusters, geen nieuwe solitaire windturbines, en vervanging van bestaande solitaire windturbines door turbines in clusters/lijnopstellingen (zie ook pagina 7 en 13 van de notitie R&D).

⁴ Of in termen van aantallen turbines, hoogte, en diameter.

meld ook de besluiten die in een later stadium nog moeten worden genomen om het voorgenomen plan te realiseren.

3. SCENARIO'S EN REFERENTIE

3.1 Algemeen

Het windplan betreft de verdere uitwerking van het gemeentelijk beleid aangaande windenergie. Eén van de vier onderdelen van het windplan is het ruimtelijk plan.⁵

In het MER dient de voorgenomen activiteit beschreven te worden, alsmede de daarvoor redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven (in de R&D scenario's genoemd). Het MER moet een onderbouwde keuze voor één van de scenario's mogelijk maken. De scenario's dienen navolgbaar, vergelijkbaar en op voldoende detailniveau te worden uitgewerkt voor een onderbouwing van het voorkeursalternatief.

Gebruik (actueel) kaartmateriaal van voldoende detailniveau. Maak hierop duidelijk onderscheid tussen bestaande en nieuwe turbines/opstellingen en geef de (relevante) turbine opstellingen in de buurgemeenten en in het IJsselmeer weer.

3.2 Scenario's

Als startpunt voor de ontwikkeling van het ruimtelijk plan zijn een randvoorwaarden- en kansenkaart opgesteld. Op deze kaarten zijn 'harde' en 'zachte' randvoorwaarden weergegeven en is inzichtelijk gemaakt welke ruimte beschikbaar is voor de plaatsing van windturbines. De Commissie constateert dat waar het om de weergave van randvoorwaarden gaat dit een momentopname is. Zij wijst erop dat deze mogelijk oplosbaar zijn en aan verandering onderhevig kunnen zijn. Dit kan wellicht leiden tot scenario's die in eerste instantie niet in beeld zijn.

Werk de scenario's conform de geschetste werkwijze in bijlage 2 van de notitie R&D uit. Hierbij adviseert de Commissie om een landschapsanalyse o.a. naar de kwaliteit en opbouw van de polder, toe te voegen als input voor de kansenkaart.

Met het oog op efficiënt ruimtegebruik en de te halen doelstellingen adviseert de Commissie om voor de scenario's uit te gaan van turbines met grotere vermogens (3 – 7,5 MW). Geef ook duidelijk aan welke vooronderstellingen zijn gehanteerd, welke keuzes gemaakt zijn in het ontwerpproces en hoe rekening wordt gehouden met de omliggende gemeentes. Formuleer de hoofduitgangspunten en nevenuitgangspunten voor de bestaande en nieuwe lijnopstellingen (richting, begin einde, aantal, onderlinge afstand, lengte en maximale hoogte). Geef ook aan hoe de bestaande lijnopstellingen worden opgenomen in nieuwe lijnopstellingen. Geadviseerd wordt om ook de (economische) levensduur van de nieuwe en bestaande turbines/opstellingen bij de beschouwing te betrek-

⁵ De andere onderdelen zijn: herstructureringsmodellen/organisatiemodellen, financieringsmodel/exploitatiemodel en een uitvoeringsprogramma/planning (zie ook pagina 13 van de notitie R&D).

ken.

Het MER moet duidelijk maken in welke combinaties de varianten en alternatieven voor de verschillende opstellingen gerealiseerd kunnen worden. Vanuit een landschappelijk oogpunt is hierbij ook de volgorde in tijd van de realisatie van de opstellingen van belang.

De Commissie constateert dat de huidige lijnopstellingen aansluiten bij de aanwezige structuren zoals verkaveling. Landschappelijke inpassing is gezien de afmetingen van de nieuwe generatie windturbines⁶ niet mogelijk; lokale structuren spelen voor deze turbines geen rol. De nieuwe generatie turbines geeft een nieuwe schaal aan het polderlandschap. Hierdoor kan blijken dat het opschalen van bestaande lijnopstellingen, vanuit een landschappelijk oogpunt, leidt tot een suboptimale plaatsing. De integrale aanpak van het windplan biedt juist kansen voor verbetering van het grootschalige landschap. Op basis hiervan geeft de Commissie in overweging om, naast de in de notitie R&D voorgestelde werkwijze, ook een variant uit te werken waarin wordt uitgegaan van een 'lege' polder en waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke wenselijkheid, een nieuwe grootschalige structuur (lange lijnen, grote clusters) en het windaanbod.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten, waaronder het Wieringerrandmeer.

3.4 Vergelijking van alternatieven/scenario's

De ruimtelijke scenario's die worden onderzocht, worden vergeleken met de referentiesituatie én met elkaar. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve (milieu)effecten van de scenario's verschillen en in welke mate ze aan de geformuleerde doelstellingen voldoen.

Naast een vergelijking van effecten in absolute zin, dient ook een vergelijking van de relatieve effecten plaats te vinden, dat wil zeggen de effecten per eenheid van opgewekte energie (kWh). Deze effecten moeten in een overzichtstabel worden gepresenteerd en als basis dienen voor de alternatievenvergelijking. Dit is van belang omdat de scenario's niet dezelfde milieueffecten en energieopbrengst zullen hebben.

⁶ Het gaat hier om windturbines van 3-7,5 MW met een ashoogte van meer dan 100 meter.

4. EFFECTBESCHRIJVING EN BEOORDELINGSKADER

4.1 Algemeen

In het MER moeten de milieugevolgen van de scenario's in beeld worden gebracht. De notitie R&D geeft hiervoor een goede aanzet. Hierbij staat landschap centraal, gevolgd door natuur en leefkwaliteit (o.a. geluid). Andere criteria zijn hieraan ondergeschikt. Opgemerkt wordt dat het studiegebied per aspect kan verschillen. Gezien de relatie met de omgeving (buurgemeenten, eiland Wieringen, het IJsselmeer en de Waddenzee) en de zichtbaarheid van de turbines zal het studiegebied voor bepaalde effecten groot moeten zijn.

Voor de milieuaspecten die niet in dit hoofdstuk worden genoemd, kan worden volstaan met de uitwerking zoals in de notitie R&D is beschreven. Het detailniveau van de effectbeschrijving dient aan te sluiten bij het te nemen besluit.

De scenario's zijn opgebouwd uit elementen/bouwstenen, te weten de verschillende opstellingen. Locatiespecifieke knelpunten kunnen doorwerken op het totale plan. Maak daarom bij de beschrijving van de effecten een onderscheid tussen de bouwstenen en de gehele scenario's.

4.2 Energieopbrengst

Beschrijf in het MER hoe de verschillende opstellingen scoren op energieopbrengst en wat de totale te verwachten energieopbrengst is van de scenario's.⁷ Beschouw daarbij grote turbinevermogens (bijv. tussen 3 – 7,5 MW) en relevante ashogtes.

4.3 Landschap

Voer een gedegen analyse uit naar de polder en zijn omgeving en betrek daarbij de volgende onderwerpen: ontstaansgeschiedenis, identiteit (regionaal), oriëntatie, grootschalige ruimtelijke structuren⁸, horizon, mate van leegte en schaal.

Breng in het MER de landschappelijke gevolgen van de scenario's in beeld. Onderzoek daarvoor hoe de nieuwe configuraties van windturbines zich verhouden tot de bestaande patronen in het landschap. Ga in op de zichtbaarheid van de windturbines vanuit en kijkend naar bijzondere plekken in de polder zoals het voormalig eiland Wieringen, centrum met dorpen, Agriport, de oude kustlijn en waterkeringen. Als ondersteuning van het onderzoek moeten visualisaties (van dichtbij en van grotere afstand) worden gebruikt waarbij ook wordt ingegaan op de kwantitatieve zichtbaarheid van de windturbines.

⁷ Omdat windaanbod hierbij een cruciale factor is adviseert de Commissie ook rekening te houden met de locatiespecifieke omstandigheden en niet alleen uit te gaan van het protocol Monitoring Duurzame Energie (MDE).

⁸ Zoals waterkerende dijken, de oude kustlijn, de 'driehoek' van de woonkernen.

Beschouw in aanvulling op de gangbare beoordelingscriteria voor landschap in het MER ook:

- een beschrijving van de landschappelijke identiteit en de grootschalige structuren van de polder, en de inpassing van opstellingen van turbines met grotere vermogens (3-7,5 MW) hierin;
- onderzoek de visuele interferentie tussen verschillende formaties van windturbines binnen de gemeente (o.a. testpark Wieringermeer) met formaties buiten de gemeente.

4.4 Leefomgeving

4.4.1 Geluid

Van de afzonderlijke locaties en de scenario's als geheel moeten de geluidcontouren worden vastgesteld (L_{den} 47 dB) en het aantal woningen binnen deze contouren. Bepaald moet worden of aan de wettelijke normen conform het oude en/of (bij inwerkingtreding) het nieuwe gewijzigde Activiteitenbesluit kan worden voldaan. Bij maatregelen waarbij het vermogen van windturbines moet worden beperkt dient de afname van de energieopbrengst te worden aangegeven.

Geluidhinder is bij windenergieprojecten veelal een bron van zorg voor omwonenden. De Commissie wijst daarom op het belang van een zorgvuldige afweging op dit aspect.

4.4.2 Slagschaduw

Van de afzonderlijke locaties en de scenario's als geheel moeten de slagschaduwcontouren worden vastgesteld en het aantal woningen binnen deze contouren. Bepaald moet worden of aan de wettelijke normen conform het Activiteitenbesluit kan worden voldaan. Bij maatregelen waarbij het vermogen van windturbines moet worden beperkt, dient de afname van de energieopbrengst te worden aangegeven.

4.4.3 Overig

Ga kort na of de scenario's realiseerbaar zijn met het oog op externe veiligheid.

4.5 Natuur

Schets in het MER een beeld van de huidige situatie inclusief knelpunten. Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling is. Ga in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke habitats en soorten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁹ is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Betrek daarin ook de relaties tussen de Wieringermeer en de omliggende Natura 2000-gebieden, en geef aan wat de komst van het Wieringerrandmeer in dit verband betekent. Beschrijf maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

⁹ Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, en versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de ecologische hoofdstructuur (EHS). Beschrijf de status en geef de begrenzing aan op kaart. Bepaal in hoeverre het voornemen invloed kan hebben – al dan niet in cumulatie met andere activiteiten of handelingen – op deze gebieden. Ga daarbij afzonderlijk in op aanlegfase (tijdelijke effecten) en de eindfase (permanente effecten).

Natura 2000 (passende beoordeling)

In de notitie R&D is aangegeven dat, indien significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, een passende beoordeling wordt opgesteld. De passende beoordeling kan in dit stadium plaatsvinden op een detailniveau dat aansluit bij het detailniveau van het ruimtelijk plan. Hierbij is van belang dat aannemelijk wordt gemaakt dat het voorkeursalternatief op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 uitvoerbaar is. Een project kan alleen doorgang vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden in de omgeving niet worden aangetast, of de ADC-toets¹⁰ met succes wordt doorlopen. Positieve effecten mogen bij de beoordeling worden betrokken. Voor de toetsing aan instandhoudingsdoelstellingen is in het geval van vogels zo mogelijk een kwantitatieve benadering noodzakelijk. Deze exercitie kan wel op een globaal detailniveau en op basis van beschikbare gegevens gebeuren, met nadruk op de potentiële risicosoorten¹¹.

Ecologische Hoofdstructuur

Beschrijf de wezenlijke kenmerken en waarden voor zover bekend en de gevolgen van de alternatieven daarop.

Overige natuurwaarden

Besteed bij de effectbeschrijving ook aandacht aan de natuurwaarden van het polderlandschap buiten de beschermde natuurgebieden. Denk daarbij in het bijzonder aan concentraties van foeragerende en rustende watervogels (ganzen, Kleine zwanen) en de relaties die er zijn met omliggende Natura 2000-gebieden. Geef aan hoe de (dynamiek in de) verspreiding van deze vogels zich verhoudt tot de ruimtelijke configuratie van de scenario's. Voor de in de polder foeragerende soorten is ook het foerageerareaal van belang dat onder de verschillende scenario's beschikbaar en bereikbaar is. Met betrekking tot vliegbewegingen van vogels is het van belang aandacht te schenken aan dagelijkse vliegbewegingen van vogels tussen slaapplaatsen en foerageergronden en seizoensgebonden trekbanen. Beschrijf de relevante vogelbewegingen naar hoogte, richting en orde grootte, en hoe de opstellingen daarop kunnen inwerken. Voorts dient aandacht te worden gegeven aan het belang van de structuren in de polder voor vleermuizen en de gevolgen van de alternatieven daarop.

¹⁰ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de gehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹¹ Denk aan de Zwarte stern (slaapplaats Balgzand, foerageergebied IJsselmeer) en ganzen die slapen op het open water van het IJsselmeer en foerageren in de polder.

5. LEEMTEN IN KENNIS

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau plan-MER

Initiatiefnemer: college van burgemeester en wethouders Wieringermeer

Bevoegd gezag: gemeenteraad Wieringermeer

Besluit: vaststellen Windplan Wieringermeer

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D22.2 en mogelijk vanwege passende beoordeling

Procedurele gegevens:

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 11 januari 2010

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 22 maart 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. P. van der Boom

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

ing. C. Slijpen

drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

ing. E. Wymenga

drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de concept-notitie reikwijdte en detailniveau, of een vergelijkbaar door het bevoegde gezag toegezonden startdocument als uitgangspunt.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windplan Wieringermeer, gemeente Wieringermeer, 3 december 2009

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Windplan Wieringermeer

De gemeente Wieringermeer heeft het voornemen om een windplan op te stellen, om hiermee een beter toetsingskader voor huidige en toekomstige verzoeken voor windenergie te hebben. Het windplan bestaat uit vier onderdelen, waaronder een ruimtelijk plan. Ten behoeve van dit ruimtelijk plan wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De Commissie voor de m.e.r. adviseert over de reikwijdte en het detailniveau van het planMER dat voor het windplan wordt opgesteld. Het windplan zal door de gemeenteraad worden vastgesteld.

ISBN: 978-90-421-2987-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

